

Agnieszka Janus*

WYBRANE KONSEKWENCJE ZMIAN ZASAD OPODATKOWANIA DOCHODÓW SPÓŁKI KOMANDYTOWO-AKCYJNEJ

SELECTED EFFECTS OF CHANGES IN TAXATION OF INCOME OF THE COMPANY LIMITED BY SHARES

Abstract

Currently, in the process of fiscal workload management company an important place is occupied by tax optimization. It is the goal of the adopted and implemented company tax strategy, which is the reaction to the tax burden. Sometimes, however, that the main motive for the implementation of the legal form of business practice is to use it as an instrument of tax optimization. That company by the end of 2013 was partnership limited by shares. The article attempts to identify the effects of changes in taxation of income S.K.A. for its abundance, dynamics and structure compared to the other companies both capital and personal. Amendments to the Law on income tax from legal entities by aligning the tax status S.K.A. to the status of legal persons contributed to the increase in the tax burden of those companies, the decline in their numbers in both the HSO, and companies in general in Poland, and thus reduce the indicators of structure and dynamics. Meanwhile, during 2014–30.06.2015, crucial for the assessment S.K.A. in terms of its continued popularity as a legal form of the company, noted a marked increase in interest in limited liability companies and limited partnerships by entrepreneurs.

Keywords: tax optimization, commercial partnerships, partnerships, income tax, enterprise environment

JEL classification: G32

Wstęp

W dobie ciągłego przewycięzania skutków kryzysu finansowego 2008+ problematyka zarządzania podatkami, w tym podatkami dochodowymi z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, stała się szczególnie aktualna¹. Obecnie,

---

* Dr, Katedra Funkcjonowania Gospodarki, Uniwersytet Łódzki, ajanus@uni.lodz.pl

¹ Por. J. Wyciślok, *Optymalizacja podatkowa. Legalne zmniejszanie obciążeń podatkowych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. VII.

w procesie zarządzania obciążeniami fiskalnymi przedsiębiorstwa istotne miejsce zajmuje optymalizacja podatkowa. Jest ona celem przyjętej i realizowanej strategii podatkowej przedsiębiorstwa, będącej jego reakcją na obciążenia podatkowe. Zdarza się jednak, że głównym motywem implementacji danej formy prawnej w praktyce gospodarczej jest wykorzystanie jej jako instrumentu optymalizacji podatkowej.

Na polskim „rynku” form prawnych coraz silniejszą pozycję zajmują handlowe spółki osobowe (w skrócie hso), do których zaliczamy spółki jawne (w skrócie sp. j.), spółki komandytowe (w skrócie sp.k.), spółki partnerskie (w skrócie sp.p.) oraz spółki komandytowo-akcyjne (w skrócie S.K.A.). Obecnie hso są postrzegane i wykorzystywane przez przedsiębiorców jako formy prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkującego, zgodnie z wolą ustawodawcy, i/lub jako instrument optymalizacji podatkowej w przypadku spółek komandytowych i do końca 2013 r. także spółek komandytowo-akcyjnych. Wejście w życie z dniem 1 stycznia 2014 r. Ustawy z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym² spowodowało, że S.K.A. przestała być atrakcyjna jako narzędzie minimalizacji wydatków podatkowych dla jej właścicieli. Celem artykułu jest próba wskazania skutków zmian zasad opodatkowania dochodów S.K.A. dla jej liczebności, dynamiki i struktury na tle pozostałych spółek zarówno kapitałowych, jak i osobowych.

Aspekty optymalizacji podatkowej z udziałem spółki komandytowo-akcyjnej w świetle obowiązującego prawa

Zjawisko optymalizacji podatkowej, zwane planowaniem podatkowym, inteligencją podatkową bądź też zarządzaniem podatkowym, wzbudza wiele kontrowersji zarówno na gruncie definicyjnym, jak i formalno-etycznym. Jak dotąd w literaturze przedmiotu nie wypracowano jednolitej definicji optymalizacji podatkowej. Dotychczasowe próby jej wyjaśnienia skupiają się na doborze najbardziej właściwych elementów definicyjnych, wskazaniu na towarzyszące jej ryzyko podatkowe, a także określeniu jej celu(ów) i kontekstu etycznego³. Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia, można uznać, że optymalizacja podatkowa polega na planowaniu i realizacji działań w ramach obowiązującego prawa, których celem w krótkim okresie jest wzrost wyniku finansowego netto poprzez minimalizację

---

² Dz. U. 2013, poz. 1387.

³ J. Iwin-Garzyńska, *Optymalizacja podatkowa a rozwój przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu” 2014, t. 52, nr 1, Szczecin, s. 58–60; M. Poszwa, *Zarządzanie kosztami podatkowymi w przedsiębiorstwie*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 343: *Modele zarządzania kosztami i dokonania*, s. 487–488; W. Kaptur, *Optymalizacja podatkowa – czy jest legalna i bezpieczna?*, <http://www.doradzamy.to/artykuly> (dostęp 12.02.2016).

obciążeń podatkowych, a w długim okresie – wzrost wartości przedsiębiorstwa. Według J. Wyciśłoka „istotą optymalizacji jest skorzystanie z możliwości tkwiących w uregulowaniach prawnych dla zminimalizowania obciążeń podatkowych bądź dla najkorzystniejszego usytuowania ich w czasie, przy wykorzystaniu rozwiązań dopuszczonych przez przepisy prawa”⁴. Autor ten optymalizację podatkową traktuje jako zbiór metod służący do ochrony kapitału własnego.

Badacze problematyki optymalizacji podatkowej wyraźnie odróżniają działania polegające na legalnym i zgodnym z prawem dążeniem do zmniejszenia obciążeń podatkowych poprzez oszczędności podatkowe, planowanie podatkowe oraz unikanie opodatkowania od działań niezgodnych z prawem, np. od uchylania się od opodatkowania czy obchodzenia prawa podatkowego⁵. Wydaje się zatem, że ze względu na elastyczność i wielowariantowość reguł i norm prawa podatkowego przedsiębiorcy mogą, a nawet powinni, wpływać na poziom podatkowych obciążeń wyniku finansowego przedsiębiorstwa i tym samym tworzyć finansowe podstawy do jego dalszego rozwoju. Jeśli korzystanie z podatkowych praw wyboru jest zgodne z prawem, a przez to bezpieczne, i służy osiągnięciu wyższej efektywności przedsiębiorstwa, to co do zasady nie powinno być oceniane negatywnie⁶. Dodatkowym argumentem przemawiającym za stosowaniem instrumentów optymalizacyjnych jest brak prawnego obowiązku ponoszenia maksymalnych kosztów podatkowych⁷.

Jednakże ustalenia na gruncie teorii nie zawsze znajdują swoje odzwierciedlenie w linii orzeczniczej organów podatkowych i sądów administracyjnych, co przekłada się na wzrost ryzyka stosowania danego narzędzia optymalizacji podatkowej w praktyce gospodarczej. Owo ryzyko dodatkowo wzmacnia kolejna próba wprowadzenia do treści Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁸ klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania. Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania to ustawowy przepis, który uprawnia organy administracji podatkowej do kwestionowania prawa podatników do zawierania transakcji i/lub wykonywania czynności, które pozostają w zgodzie z dosłownym brzmieniem regulacji prawnych, lecz są sformułowane w taki sposób, by osiągnąć efekt inny od zamierzonego przez ustawodawcę. W praktyce funkcjonowania organów podatkowych ów prawny zapis stanie się narzędziem w walce z agresywnym planowaniem podatkowym i spowoduje, że każde działanie przedsiębiorcy, które doprowadzi do zmniejszenia obciążeń podatkowych, może zostać uznane za obejście przepisów prawa podatkowego⁹. W projekcie nowelizacji ustawy – Ordynacja

---

⁴ J. Wyciśłok, *Spółki osobowe i ich opodatkowanie. Optymalizacja podatkowa spółek osobowych*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. VII–VIII.

⁵ J. Iwin-Garzyńska, *Optymalizacja podatkowa...*, s. 59.

⁶ M. Poszwa, *Zarządzanie kosztami podatkowymi...*, s. 488.

⁷ J. Wyciśłok, *Spółki osobowe i ich opodatkowanie...*, s. VIII.

⁸ Dz. U. 2015, poz. 613 z późn. zm.

⁹ J. Iwin-Garzyńska, *Optymalizacja podatkowa...*, s. 64–65.

podatkowa¹⁰ nowe unormowania prawne dotyczą tych transakcji i czynności wykonywanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, których celem jest uniknięcie zapłaty podatku lub uzyskanie nadpłaty. Progiem, powyżej którego klauzula będzie obowiązywać, jest 100 000 zł¹¹.

Do końca 2013 r. wszystkie handlowe spółki osobowe w Polsce na gruncie ustaw o podatkach dochodowych były co do zasady traktowane jako transparentne. Przyjęto model, zgodnie z którym każda spółka osobowa¹² składała się z zespołu przedsiębiorców indywidualnych i nie będąc podmiotem stosunków podatkowo-prawnych, nie mogła być podatnikiem podatku dochodowego. Dlatego też podatnikami podatku dochodowego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w formie spółki osobowej byli wspólnicy tejsze spółki – osoby fizyczne i/lub osoby prawne¹³. Z punktu widzenia właścicieli spółki osobowej eliminacja podwójnego opodatkowania, tj. spółki i wspólników, stanowiła jej główny atut jako formy prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa i alternatywę dla spółek kapitałowych¹⁴. Ten aspekt przesądził również o wzroście zainteresowania przedsiębiorców w ostatnich kilku latach spółkami komandytowymi i spółkami komandytowo-akcyjnymi jako instrumentami optymalizacji podatkowej. Jednakże, z dniem 1 stycznia 2014 r., w związku z wejściem w życie nowelizacji Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (w skrócie updop)¹⁵, proces dynamicznego powstawania S.K.A. został powstrzymany. W świetle aktualnych przepisów (updop) opodatkowaniem podatkiem dochodowym od osób prawnych zostały objęte także spółki komandytowo-akcyjne. Biorąc pod uwagę treść uzasadnienia do projektu ustawy¹⁶, można zauważyć, że wskazywano zarówno na potrzebę przeciwdziałania

---

¹⁰ Projekt Ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw z dnia 29.12.2015 r., <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12280401> (dostęp 12.02.2016); szerzej: <http://www.radapodatkowa.pl/pl/a/Nowy-projekt-Klauzuli-Obejscia-Prawa-Podatkowego> (dostęp 12.02.2016).

¹¹ M. Siudaj, *Powrót klauzuli przeciwko opodatkowaniu* (data publikacji 11.01.2016 r.), <http://www.vat.pl/1101-powrot-klauzuli-przeciwko-unikaniu-opodatkowania-10748/> (dostęp 12.02.2016).

¹² Wszystkie spółki osobowe w Polsce, także cywilne, do końca 2013 r. podlegały tym samym zasadom podziału i opodatkowania zysku.

¹³ Mechanizm powstawania, podziału i opodatkowania zysku/dochodu spółek osobowych, w tym hso, został przedstawiony w artykule A. Janus, *Implikacje opodatkowania dochodów akcjonariusza spółki komandytowo-akcyjnej dla jej atrakcyjności jako formy prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj, A. Sajnog (red.), *Ekonomiczne i pozaekonomiczne czynniki zarządzania wartością przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.

¹⁴ A. Sobiech, *Podmiotowość podatkowa spółek osobowych na przestrzeni ostatnich 25 lat*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 362: *Zmiany prawodawstwa gospodarczego w okresie transformacji ustrojowej w Polsce*, s. 346–347.

¹⁵ Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jedn. Dz. U. 2011, nr 74, poz. 397 z późn. zm.

¹⁶ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonazowym, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1725> (dostęp 12.02.2016).

praktykom tzw. agresywnej optymalizacji podatkowej z udziałem S.K.A., wątpliwości, jakie zrodziły się w przedmiocie określenia momentu, w którym akcjonariusz takiej spółki uzyskuje przychód podatkowy, jak i konieczność dostosowania krajowych przepisów podatkowych do unijnej dyrektywy spójności systemu podatkowego¹⁷.

Bez względu na zasadność intencji ustawodawcy projektowanych zmian, ich wprowadzenie z pewnością wpłynęło na wzrost realnych obciążeń podatkowych wspólników S.K.A., odwrócenie pozytywnego trendu dynamiki ich powstawania oraz niekoniecznie przyczyniło się do realizacji zakładanego przyrostu wpływów budżetowych¹⁸.

Miejsce formy prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa w strukturze jego otoczenia

Zasada wolności (swobody) gospodarczej wyrażona w art. 6.1 i 6.2 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹⁹ głosi, iż podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa²⁰. Owa swoboda prowadzenia działalności gospodarczej odnosi się nie tylko do jej zakresu, rodzaju czy też sposobów zarządzania, ale także do wyboru formy prawno-organizacyjnej. Wybór formy prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa nie powinien być przypadkowy. Trudno jednak zidentyfikować, a następnie sklasyfikować, wszystkie czynniki (okoliczności) decydujące o takowym wyborze. Z reguły też nie jedna, lecz cały zespół determinant staje się przyczyną wyboru najbardziej właściwej z punktu widzenia przedsiębiorcy formy. Co więcej, w każdej formie prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa, z racji jej konstytutywno-instrumentalnego charakteru, można dostrzec zarówno określone możliwości budowania jego potencjału rozwojowego w przyszłości, jak i bariery i zagrożenia w realizacji tego celu. Poza tym konstrukcja formy prawnej i wynikające z niej prawa i obowiązki

---

¹⁷ Dyrektywa Rady UE 2011/96/UE z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania mającego zastosowanie w przypadku spółek dominujących i spółek zależnych różnych państw członkowskich (wersja przekształcona), Dz. Urz. UE L 345 z 29.12.2011, s. 8, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:345:0008:0016:PL:PDF> (dostęp 12.02.2016).

¹⁸ Por. G. Matysek, *Opodatkowanie dochodów spółek osobowych w Polsce – konieczność zmian*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2013, nr 306: *Finanse publiczne*, s. 255.

¹⁹ Dz. U. 2007, nr 155, poz. 1095 z późn. zm.

²⁰ Należy przy tym nadmienić, że już w najwyższym akcie prawnym, którym jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z dnia 16 lipca 1997 r., nr 78, poz. 483), odnajdujemy zapewnienie o wolności i równości wobec prawa wszystkich obywateli, w tym przedsiębiorców (art. 31 i 32).

przedsiębiorcy podlegają takim samym fluktuacjom, jak i pozostałe elementy otoczenia. Powstaje tylko pytanie: na ile dana forma prawna, w której jest prowadzone przedsiębiorstwo, ma wpływ na stopień jego powodzenia? Nie pretendując do udzielenia odpowiedzi na powyższe pytanie, można jednak dojść do wniosku, że forma prawna przedsiębiorstwa z pewnością należy do grupy tych egzogenicznych czynników, które w dużej mierze kształtują jego możliwości wzrostu i rozwoju w długim okresie. Jedną z implikacji wyboru formy prawnej przedsiębiorstwa jest możliwość wyboru sposobu opodatkowania dochodów osiąganych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą²¹ lub konieczność podporządkowania się obowiązującym normom prawnym w tym zakresie²².

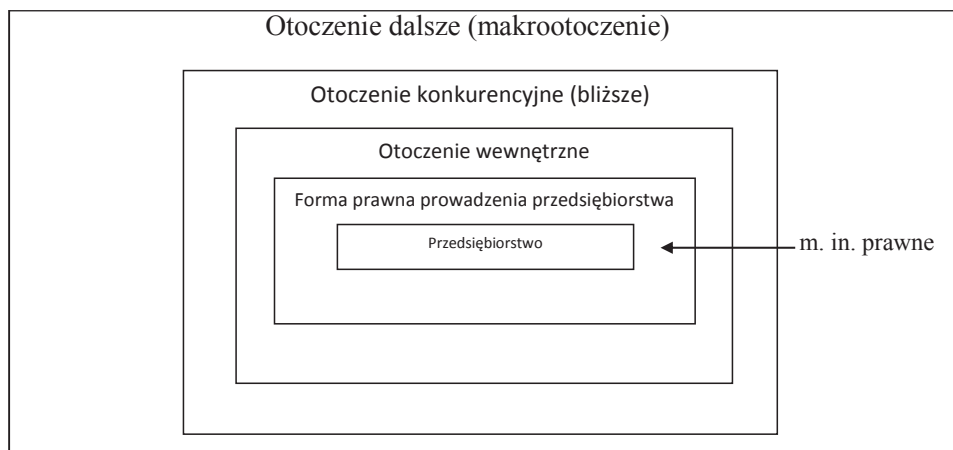
Uwarunkowania procesu tworzenia potencjału przedsiębiorstwa zarobkującego doczekały się w literaturze przedmiotu wielu klasyfikacji i opisów²³. Najbardziej znanym kryterium podziału owych czynników jest źródło/miejsce ich pochodzenia. Dzieli ono czynniki na czynniki tkwiące w otoczeniu bliższym, dalszym i wewnętrznym. W ramach tego powszechnie akceptowanego podziału można byłoby – jak się wydaje – uwypuklić i przypisać określoną wagę grupie elementów konstrukcyjnych konstytuujących daną formę prawną, w której jest prowadzone przedsiębiorstwo. Obecnie istotność rozpoznania stanu otoczenia i jego wpływu na powodzenie pojedynczego przedsiębiorstwa jest dosyć oczywista – większa ilość informacji o tym, co dzieje się w otoczeniu, pozwala na podejmowanie bardziej adekwatnych do sytuacji działań i tym samym prowadzi do skuteczniejszej adaptacji. W krótkim czasie brak działania konkurencji, preferencyjny kredyt bankowy czy wykorzystanie szansy tkwiącej w środowisku mogą zapewnić przedsiębiorstwu zadowalający poziom nadwyżki finansowej, ale długofalowo efekty zależą od konkurencyjności na rynku. A zatem zrozumienie dynamiki otoczenia, tworzącego kontekst działania firmy i będącego skomplikowanym systemem wielu trendów, zdarzeń, rynków, jest wstępem do budowania jej potencjału rozwojowego.

---

²¹ Możliwość wyboru formy opodatkowania dochodu po spełnieniu określonych wymogów mają m.in. przedsiębiorcy jednoosobowi. A. Nenca, D. Zawadzka, *Wybór formy opodatkowania dochodu mikroprzedsiębiorstw jako metoda optymalizacji podatkowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2014, nr 68(818): *Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia*, s. 29–30.

²² Przedsiębiorstwa prowadzone np. w formie spółki akcyjnej nie mają wyboru formy opodatkowania dochodu i obligatoryjnie podlegają Ustawie z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych...

²³ M. Sierpińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 14–15; G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2001, s. 31–34; K. Oblój, *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 2007, s. 205–208.

Rysunek 1. Poziomy czynników kształtujących potencjał rozwojowy przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne.

Można byłoby zatem zaproponować cztery poziomy determinant oddziałujących na kształtowanie potencjału rozwojowego każdego przedsiębiorstwa, które stanowią rozwinięcie/modyfikację dobrze znanego modelowego ujęcia obszarów (etapów) analizy (rys. 1), tj.:

- konstrukcja formy prawnej, w której jest prowadzone przedsiębiorstwo,
- otoczenie wewnętrzne,
- otoczenie konkurencyjne (bliższe),
- otoczenie dalsze (makrootoczenie).

Rozróżnienie między wskazanymi poziomami ma głównie charakter metodologiczny i trzeba je wypełnić konkretną treścią realiów otoczenia danej firmy. W praktyce analizy jest to iteracyjny proces, w którym menedżer lub doradca płynnie przechodzą z poziomu na poziom, ciągle uzupełniając swoje zrozumienie wyborów na jednym poziomie informacjami z innego poziomu²⁴.

Analiza kształtowania się liczby, dynamiki i struktury hso, w tym S.K.A., na tle spółek cywilnych i spółek kapitałowych w latach 2002–2014

Współcześnie problematyka funkcjonowania i rozwoju hso nabiera coraz większego znaczenia. O permanentnym zainteresowaniu tymi formami prawnymi prowadzenia działalności gospodarczej świadczy przede wszystkim dynamika ich liczby na przestrzeni ostatnich trzynastu lat (zob. tab. 1 i 2, wykres 1 i 2) oraz rosnący udział w strukturze wszystkich spółek, dostępnych prawem w Polsce (zob. tab. 3, wykres 3).

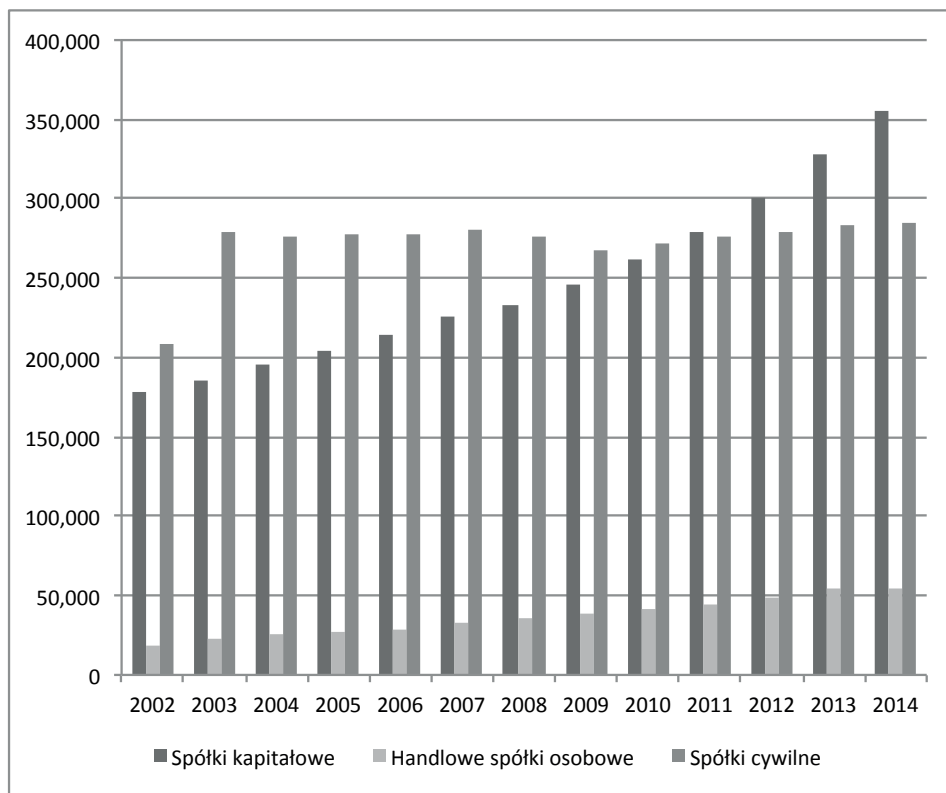
²⁴ K. Oblój, *Strategia...*, s. 207–208.

Tabela 1. Liczba spółek cywilnych i handlowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r.

Rok	W tym spółki:													
	handlowe												cywilne	
	Ogółem	spółki kapitałowe						handlowe spółki osobowe						
		Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:			Ogółem	W tym:				
S.A.			Sp. z o.o.	Sp.p.		Sp.j.	Sp.k.	S.K.A						
2002	405 228	196 681	177 631	8 609	169 022	19 050	418	17 978	645	9	208 547			
2003	487 961	208 753	186 021	8 641	177 380	22 732	581	21 370	763	18	279 208			
2004	497 059	220 162	195 064	8 633	186 431	25 098	730	23 381	964	23	276 897			
2005	508 010	230 588	203 636	8 607	195 029	26 952	849	24 847	1 213	43	277 422			
2006	521 675	243 338	214 172	8 614	205 558	29 166	971	26 429	1 657	109	278 337			
2007	539 189	258 299	225 740	8 853	216 887	32 559	1 086	28 587	2 632	254	280 890			
2008	545 054	268 942	233 187	8 842	224 345	35 755	1 203	30 298	3 737	517	276 112			
2009	551 327	283 712	245 324	8 969	236 355	38 388	1 317	31 353	5 004	714	267 615			
2010	574 909	303 040	261 733	9 322	252 411	41 307	1 428	32 390	6 439	1 050	271 869			
2011	598 854	322 474	278 347	9 797	268 550	44 127	1 621	32 711	8 282	1 513	276 380			
2012	628 684	348 952	300 473	10 182	290 291	48 479	1 775	33 388	10 500	2 816	279 732			
2013	666 535	382 526	328 189	10 491	317 698	54 337	1 922	34 048	12 658	5 709	284 009			
2014	699 261	413 813	356 030	10 895	345 135	57 783	2 046	34 841	15 652	5 244	285 448			
30.06.2015	720 450	434 523	374 277	11 093	363 184	60 246	2 097	35 362	17 728	5 059	285 927			

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, I półrocze 2014 r., Informacje i opracowania statystyczne GUS, Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów, Warszawa 2014; Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, I półrocze 2015 r., Informacje i opracowania statystyczne GUS, Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów, Centrum Informatyki Statystycznej, Warszawa 2015; <http://www.stat.gov.pl> (dostęp 15.01.2016).

Wykres 1. Liczba spółek cywilnych i handlowych w Polsce w latach 2002–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

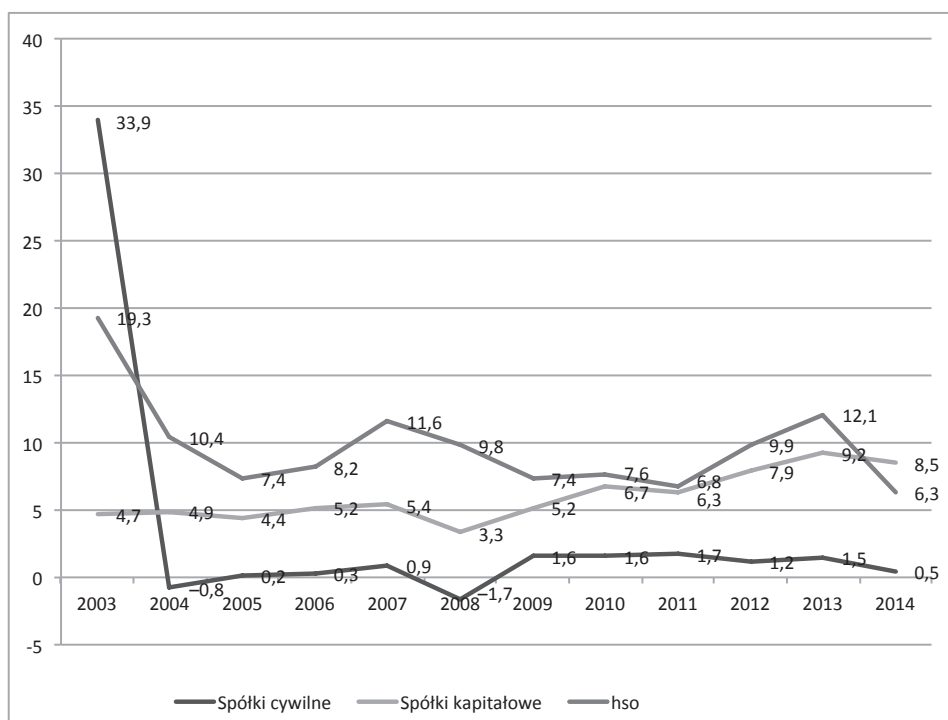
Rezultaty wstępnej analizy liczby i dynamiki handlowych spółek osobowych w relacji do wszystkich spółek w Polsce w latach 2002–2014 wskazują na nieustające i rosnące zainteresowanie przedsiębiorców tymi formami prawnymi prowadzenia działalności gospodarczej. Okazuje się, że mimo iż pod względem liczebności hso przewyższają tylko spółki akcyjne (zob. tab. 1), to na przestrzeni analizowanego okresu – spośród wszystkich badanych spółek – odnotowały one najwyższą dynamikę (zob. tab. 2, wykres 2). W latach 2002–2014 ich liczba potroiła się. Co więcej, ich udział w łącznej liczbie spółek systematycznie zwiększał się, od 4,7% w 2002 r. do 8,4% na dzień 30 czerwca 2015 r. (zob. tab. 3, wykres 3).

Tabela 2. Dynamika spółek cywilnych i handlowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r. (w %)

Rok	W tym spółki:											cywilne	
	handlowe												
	Ogółem	spółki kapitałowe				W tym:			handlowe spółki osobowe				
		Ogółem	S.A.	Sp. z o.o.	Ogółem	Sp.p.	Sp.j.	Sp.k.	S.K.A.				
2003	20,4	6,1	4,7	0,4	4,9	19,3	39,0	18,9	18,3	100,0	33,9		
2004	1,9	5,5	4,9	-0,1	5,1	10,4	25,6	9,4	26,3	27,8	-0,8		
2005	4,1	4,7	4,4	-0,3	4,6	7,4	16,3	6,3	25,8	87,0	0,2		
2006	2,7	5,5	5,2	0,1	5,4	8,2	14,4	6,4	36,6	153,5	0,3		
2007	3,4	6,1	5,4	2,8	5,5	11,6	11,8	8,2	58,8	133,0	0,9		
2008	1,1	4,1	3,3	-0,1	3,4	9,8	10,8	6,0	42,0	103,5	-1,7		
2009	1,2	5,5	5,2	1,4	5,4	7,4	9,5	3,3	28,7	47,1	1,6		
2010	4,3	6,8	6,7	3,9	6,8	7,6	9,5	3,3	28,7	47,1	1,6		
2011	4,2	6,4	6,3	5,1	6,4	6,8	13,5	1,0	28,6	44,1	1,7		
2012	5,0	8,2	7,9	3,9	8,1	9,9	9,5	2,1	26,8	86,1	1,2		
2013	6,0	9,6	9,2	3,0	9,4	12,1	8,3	2,0	20,6	102,7	1,5		
2014	4,9	8,2	8,5	3,9	8,6	6,3	6,5	2,3	23,7	-8,1	0,5		
30.06.2015	3,0	5,0	5,1	1,8	5,2	4,3	2,5	1,5	13,3	-3,5	0,2		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej ...

Na przestrzeni badanego okresu spośród wszystkich hso tylko spółki komandytowo-akcyjne odnotowały ujemną dynamikę w 2014 r. o 8,1% i do połowy 2015 r. o kolejne 3,5%. W ciągu półtora roku ich liczba spadła o 650, co z pewnością w większości przypadków jest związane z wprowadzeniem zmian w sposobie opodatkowania dochodów uzyskiwanych przez wspólników tych spółek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Spadek liczby S.K.A. w 2014 r. i w pierwszym półroczu roku 2015 wpłynął niekorzystnie na dynamikę hso ogółem. W roku 2014 wskaźnik wzrostu łącznej liczby hso był najniższy w ciągu całego badanego okresu i wynosił 6,3%. W przełomowym dla funkcjonowania S.K.A. roku, czyli 2014, najwyższym indeksem dynamiki odznaczyły się spółki komandytowe (23,7%), nadal atrakcyjne dla przedsiębiorców m.in. pod względem możliwości optymalizacji podatkowej (zob. tab. 2, wykres 2).

Wykres 2. Dynamika spółek cywilnych i handlowych w Polsce w latach 2002–2014 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 2.

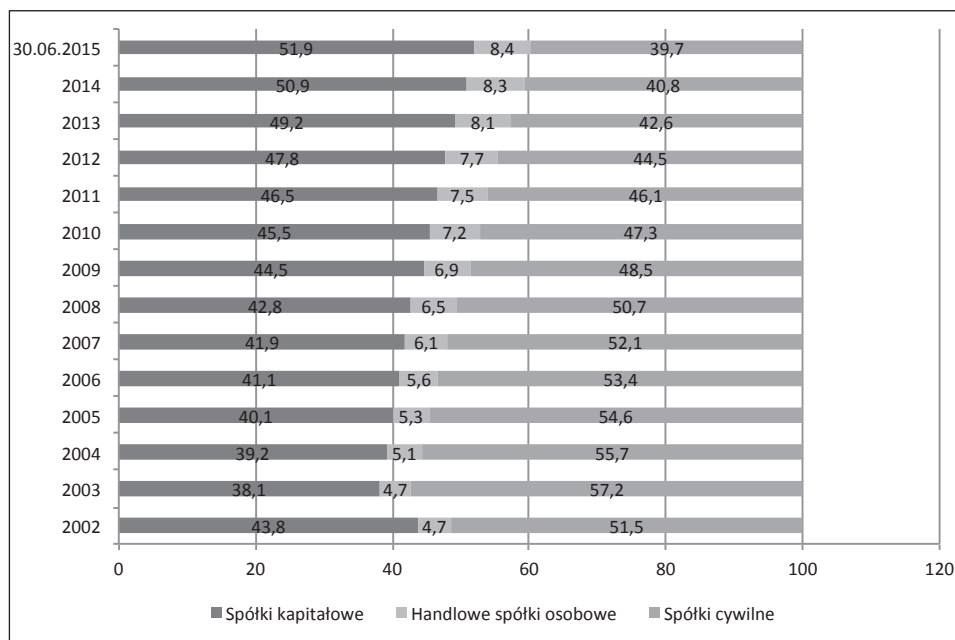
Analizując poziom wskaźników struktury hso w badanym okresie, można zauważyć, że w żadnym roku udział hso w całkowitej liczbie spółek nie przekroczył 10%, aczkolwiek na przestrzeni lat 2012–30.06.2015 dostrzega się systematyczny wzrost ich udziału w liczbie wszystkich spółek działających w Polsce. Można

również zaobserwować, że w strukturze wszystkich spółek wyraźnie spada z okresu na okres udział spółek cywilnych – w roku 2002 wskaźnik struktury dla tych spółek wyniósł 51,5%, natomiast na dzień 30.06.2015 r. już tylko 39,7%. Warto również podkreślić, że niezmiennie wysokim i rosnącym zainteresowaniem wśród przedsiębiorców cieszą się spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – na koniec czerwca 2015 r. stanowiły one ponad połowę łącznej liczby spółek działających w Polsce (zob. tab. 3, wykres 3).

Tabela 3. Struktura spółek cywilnych i handlowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r. (w %)

Rok	Ogółem	Spółki handlowe										Spółki cywilne
		Spółki kapitałowe					Handlowe spółki osobowe					
		Ogółem	S.A.	Sp. z o.o.	Ogółem	Sp.p.	Sp.j.	Sp.k.	S.K.A.			
2002	100	48,5	43,8	2,1	41,7	4,7	0,1	4,4	0,2	0,002	51,5	
2003	100	42,8	38,1	1,8	36,3	4,7	0,1	4,4	0,2	0,004	57,2	
2004	100	44,3	39,2	1,7	37,5	5,1	0,1	4,7	0,2	0,005	55,7	
2005	100	45,4	40,1	1,7	38,4	5,3	0,2	4,9	0,2	0,008	54,6	
2006	100	46,6	41,1	1,6	39,4	5,6	0,2	5,1	0,3	0,02	53,4	
2007	100	47,9	41,9	1,6	40,2	6,1	0,2	5,3	0,5	0,05	52,1	
2008	100	49,3	42,8	1,6	41,2	6,5	0,2	5,6	0,7	0,09	50,7	
2009	100	51,5	44,5	1,7	42,9	6,9	0,2	5,7	0,9	0,1	48,5	
2010	100	52,7	45,5	1,6	43,9	7,2	0,3	5,6	1,1	0,2	47,3	
2011	100	53,9	46,5	1,6	44,8	7,5	0,3	5,5	1,4	0,3	46,1	
2012	100	55,5	47,8	1,6	46,2	7,7	0,3	5,3	1,7	0,4	44,5	
2013	100	57,4	49,2	1,6	47,7	8,1	0,3	5,1	1,9	0,8	42,6	
2014	100	59,2	50,9	1,6	49,3	8,3	0,3	5,0	2,2	0,8	40,8	
30.06.2015	100	60,3	51,9	1,5	50,4	8,4	0,3	4,9	2,5	0,7	39,7	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

Wykres 3. Struktura spółek cywilnych i handlowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 3.

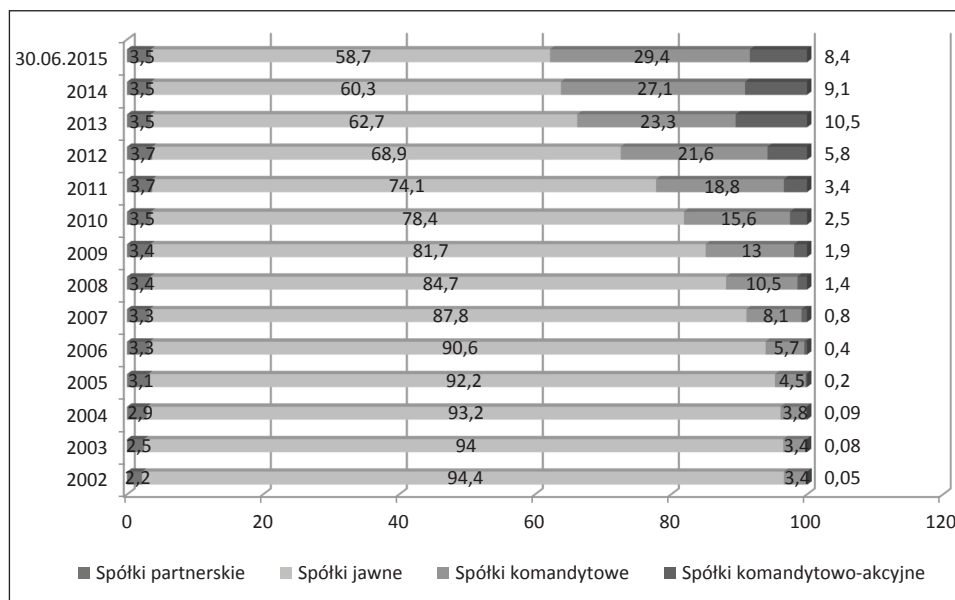
Biorąc z kolei pod uwagę wewnętrzną strukturę handlowych spółek osobowych, stwierdzamy, że dominującą grupę stanowią spółki jawne. Co prawda, wskaźniki struktury odnoszące się do tej formy prawnej z okresu na okres obniżały się, jednak i tak – jak do tej pory – zachowała ona pierwszą pozycję wśród hso ogółem. W roku 2002 wskaźnik udziału sp.j. w całkowitej liczbie hso wynosił aż 94,4%, natomiast na dzień 30.06.2015 r. już tylko 58,7% – na przestrzeni badanego okresu powyższy wskaźnik odnotował różnicę 35,7 p.p. Na uwagę zasługuje również fakt, iż najmniejszą liczebnie grupę spółek na polskim rynku stanowią spółki partnerskie – na koniec czerwca 2015 r. w KRS było zarejestrowanych 2 097 jednostek. Jednakże ich ciągły, aczkolwiek powolny, z roku na rok przyrost świadczy o nieustającej atrakcyjności dla przedsiębiorców. Poza tym spółki te stanowią dość stabilną pod względem udziału, czy to w spółkach łącznie, czy też w handlowych spółkach osobowych, grupę przedsiębiorstw (zob. tab. 4, wykres 4).

Tabela 4. Struktura handlowych spółek osobowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r. (w %)

Rok	Sp.p.	Sp.j.	Sp.k.	S.K.A.	hso ogółem
2002	2,2	94,4	3,4	0,05	100
2003	2,5	94,0	3,4	0,08	100
2004	2,9	93,2	3,8	0,09	100
2005	3,1	92,2	4,5	0,2	100
2006	3,3	90,6	5,7	0,4	100
2007	3,3	87,8	8,1	0,8	100
2008	3,4	84,7	10,5	1,4	100
2009	3,4	81,7	13,0	1,9	100
2010	3,5	78,4	15,6	2,5	100
2011	3,7	74,1	18,8	3,4	100
2012	3,7	68,9	21,6	5,8	100
2013	3,5	62,7	23,3	10,5	100
2014	3,5	60,3	27,1	9,1	100
30.06.2015	3,5	58,7	29,4	8,4	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

Poddając dalszej analizie liczebny udział poszczególnych handlowych spółek osobowych w strukturze hso ogółem, można dojść do wniosku, że drugie miejsce pod tym względem zajmują spółki komandytowe. Ich udział we wszystkich hso z okresu na okres wzrastał. Na koniec czerwca 2015 r. stanowiły one 29,4% wszystkich handlowych spółek osobowych. Najprawdopodobniej spadek atrakcyjności spółek komandytowo-akcyjnych stał się przyczyną wzrostu zainteresowania wśród właścicieli firm spółkami komandytowymi i spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością, bowiem te spółki w analizowanym okresie cechowały się najwyższymi wskaźnikami dynamiki i struktury. Stopniowe obniżanie udziału S.K.A. w całkowitej liczbie hso w okresie 2014–30.06.2015 potwierdza tezę o spadku zainteresowania tą formą prawną przedsiębiorstwa jako instrumentem optymalizacji podatkowej.

Wykres 4. Struktura handlowych spółek osobowych w Polsce w okresie od 31.12.2002 r. do 30.06.2015 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 4.

Zakończenie

Współczesne przedsiębiorstwa funkcjonują i rozwijają się w warunkach postkryzysowej niepewności, wysokiej konkurencyjności na rynkach, ciągłych zmian oraz coraz bardziej złożonego otoczenia. Dlatego też właściciele i/lub zarządzający przedsiębiorstwami nieustannie poszukują nowych źródeł tworzenia wyższej efektywności zarówno w krótkim, jak i w długim czasie. Jednym ze sposobów realizacji tak sformułowanego celu jest optymalizacja podatkowa polegająca na planowaniu i podejmowaniu takich działań, zgodnych z obowiązującym prawem podatkowym, które spowodują zminimalizowanie obciążeń podatkowych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Wachlarz instrumentów optymalizacji podatkowej jest szeroki. Do końca 2013 r. spółki komandytowo-akcyjne, z racji swojej formalno-podatkowej podmiotowości (zwłaszcza braku podwójnego opodatkowania dochodów), stanowiły niezwykle atrakcyjny instrument optymalizacji podatkowej dla jej właścicieli. Jednakże nowelizacja Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, poprzez zrównanie statusu podatkowego S.K.A. ze statusem osób prawnych, przyczyniła się do wzrostu obciążeń podatkowych tych spółek, spadku ich liczby zarówno w grupie hso, jak i spółek ogółem

w Polsce, a tym samym obniżenia wskaźników struktury i dynamiki. Tymczasem w okresie 2014–30.06.2015, kluczowym dla oceny S.K.A. pod względem jej dalszej popularności jako formy prawnej przedsiębiorstwa, zauważa się wyraźny wzrost zainteresowania przedsiębiorców spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółkami komandytowymi.

Bibliografia

- Dyrektywa Rady UE 2011/96/UE z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania mającego zastosowanie w przypadku spółek dominujących i spółek zależnych różnych państw członkowskich (wersja przekształcona), Dz. Urz. UE L 345 z 29.12.2011, s. 8, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:345:0008:0016:PL:PDF>
- Gierszewska G., Romanowska M., *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2001. <http://www.radapodatkowa.pl/pl/a/Nowy-projekt-Klauzuli-Obejścia-Prawa-Podatkowego>.
- Iwin-Garzyńska J., *Optymalizacja podatkowa a rozwój przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu” 2014, nr 1(52).
- Janus A., *Implikacje opodatkowania dochodów akcjonariusza spółki komandytowo-akcyjnej dla jej atrakcyjności jako formy prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj, A. Sajnog (red.), *Ekonomiczne i pozaekonomiczne czynniki zarządzania wartością przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.
- Kaptur W., *Optymalizacja podatkowa – czy jest legalna i bezpieczna?*, <http://www.doradzamy.to/artykuly>.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483.
- Matysek G., *Opodatkowanie dochodów spółek osobowych w Polsce – konieczność zmian*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2013, nr 306: *Finanse publiczne*.
- Nenca A., Zawadzka D., *Wybór formy opodatkowania dochodu mikroprzedsiębiorstw jako metoda optymalizacji podatkowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2014, nr 68(818): *Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia*.
- Obłój K., *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa 2007.
- Poszwa M., *Zarządzanie kosztami podatkowymi w przedsiębiorstwie*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 343: *Modele zarządzania kosztami i dokonania*.
- Projekt Ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw z dnia 29.12.2015 r., <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12280401>.
- Sierpińska M., Jachna T., *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Siudaj M., *Powrót klauzuli przeciwko opodatkowaniu* (data publikacji 11.01.2016 r.), <http://www.vat.pl/1101-powrot-klauzuli-przeciwko-unikaniu-opodatkowania-10748/>.
- Sobiech A., *Podmiotowość podatkowa spółek osobowych na przestrzeni ostatnich 25 lat*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” 2014, nr 362: *Zmiany prawodawstwa gospodarczego w okresie transformacji ustrojowej w Polsce*.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jedn. Dz. U. 2011, nr 74, poz. 397 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz. U. 2007, nr 155, poz. 1095 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym, Dz. U. 2013, poz. 1387.

- Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1725/>.
- Wyciśłok J., *Optymalizacja podatkowa. Legalne zmniejszanie obciążeń podatkowych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013, s. VII.
- Wyciśłok J., *Spółki osobowe i ich opodatkowanie. Optymalizacja podatkowa spółek osobowych*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. VII–VIII.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, I półrocze 2014 r.*, Informacje i opracowania statystyczne GUS, Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów, Warszawa 2014, <http://www.stat.gov.pl>.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, I półrocze 2015 r.*, Informacje i opracowania statystyczne GUS, Departament Metodologii, Standardów i Rejestrów, Centrum Informatyki Statystycznej, Warszawa 2015, <http://www.stat.gov.pl>

Streszczenie

Obecnie w procesie zarządzania obciążeniami fiskalnymi przedsiębiorstwa istotne miejsce zajmuje optymalizacja podatkowa. Jest ona celem przyjętej i realizowanej strategii podatkowej przedsiębiorstwa, będącej jego reakcją na obciążenia podatkowe. Zdarza się jednak, że głównym motywem implementacji danej formy prawnej w praktyce gospodarczej jest wykorzystanie jej jako instrumentu optymalizacji podatkowej. Taką spółką do końca 2013 r. była spółka komandytowo-akcyjna. Celem artykułu jest próba wskazania na skutki zmian zasad opodatkowania dochodów S.K.A. dla jej liczebności, dynamiki i struktury na tle pozostałych spółek zarówno kapitałowych, jak i osobowych. Nowelizacja Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych poprzez zrównanie statusu podatkowego S.K.A. ze statusem osób prawnych przyczyniła się do wzrostu obciążeń podatkowych tych spółek, spadku ich liczby zarówno w grupie hso, jak i spółek ogółem w Polsce, a tym samym obniżenia wskaźników struktury i dynamiki. Tymczasem w okresie 2014–30.06.2015, kluczowym dla oceny S.K.A. pod względem jej dalszej popularności jako formy prawnej przedsiębiorstwa, zauważa się wyraźny wzrost zainteresowania przedsiębiorców spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółkami komandytowymi.

Słowa kluczowe: optymalizacja podatkowa, spółki osobowe, handlowe spółki osobowe, podatek dochodowy, otoczenie przedsiębiorstwa

Numer klasyfikacji JEL: G32